

## TISZTELGÉS Dr. KESSLER HUBERT EMLÉKE ELŐTT

*Dr. Rádai Ödön*

Mesterem és atyai barátom: Dr. Kessler Hubert 1949-től 1967-ig volt közvetlen főnököm. Kezdetben az Országos Vízgazdálkodási Hivatalban ill. az Ipari és Vízgazdálkodási Csoportban a budapesti V. kerületi Mária Valéria utca 1. sz. házban tevékenykedtünk. Később ugyancsak Budapesten a Vízrajzi Intézetben, majd jogutódjában a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetben a VIII. kerületi Rákóczi út 41. sz. házban a Karszt és Forráskutató Csoportban dolgoztunk együtt. Itt Kessler Hubert 1953-tól kezdve már főmérnökként és osztályvezetőként látta el munkáját. 1967-ben főnökömet meghívták főhidrológusnak a Magyar Alumíniumipari Tröszthez. Innen ment nyugdíjba 1972-ben.

Főnökként úgy viselkedett-dolgozott-élt és gondolkodott, hogy nem igényelt, még kevésbé követelt főnöknek járó tiszteletet, legkevésbé alázatot. Őt a tisztelet – tekintélye alapján – megillette! Alázatot pedig nem kívánt meg senkitől, de ilyesmit tőle se várhatott senki; pontosan ítélte meg a „helyét”, emberi-, társadalmi- és tudományos „rangját”! Mint a szó legnemesebb értelmében vett Mester: a példamutatás révén tanított, nevelt. Támogatott viszont minden kezdeményezést és segített új utakat keresni; új, saját „frontvonalat” kialakítani. Aki ezt nem ismerte föl és nem ismerte el, nos az hamar elbúcsúzhatott.

Tudományos rangját a hazai és nemzetközi szakmai közvélemény elismerése bizonyította; amit hidrológiában, karszthidrológiában és hidrogeológiában alkotott, az elfogultság nélkül: örökéletű. Megeshet, hogy egyik-másik megállapítása, tétele korrekcióra, továbbfejlesztésre szorul; de a szilárd tudományos alapokat Ő rakta le és az ezen nyugvó építményt Ő „húzta fel”. Saját (nem hozott) anyagból építkezett: olyan alapvető kísérleteket végzett-végeztetett és olyan adatgyűjtést vezetett be a karszthidrológiában, amelyek nélkül ma se tudnánk megválaszolni igen sok lényeges szakmai kérdést.

Néhány, kiragadott, leegyszerűsített példával szeretném érzékeltetni, hogy miként alkotott.

Mérésekkel bizonyította, hogy a források hozama nem adható meg egyetlen adattal, mert a hozam tág határok között változhat. Világviszonylatban is elsőként hozott létre országos forráskatasztert. Ma már tudjuk, hogy az utolsó pillanatban; azóta olyan durva hatások és beavatkozások történtek (felszínalatti víz túlermelés és szennyezés) hogy az „eredeti”, „természetes” forráshozamokat és a hozzájuk tartozó vízminőséget sohasem ismertük volna meg Magyarországon.

Mesterséges csapadék keltésével mérte a karsztos kőzetbe beszivárgó és abban mozgó víz sebességét.

Megálmodta, majd létrehozta a karsztvízszint megfigyelő fúrási hálózatot és ezzel – egyebek mellett – megteremtette a lehetőséget (a csapadék és víznívó összefüggést elemezve) a karsztos hegztér fogat becslésére, ill. számítására. Ebből az ötletből fejlődött ki a Dunántúli Magyar Középhegység hidrológiai és meteorológiai észlelőhálózata, mely máig szolgáltat adatokat és amely például lehetővé tette a bányavíz emelés által végveszélybe sodort Hévízi Tóforrás megmentését is. A bányászat miatt elapadt karsztforrások újbóli „életre-keelésének” folyamatát is ez a hálózat segít nyomon követni.

A karsztvízkészletből történő vízellátást jelentős függőleges és vízszintes aknákkal, ill. tárókkal oldotta meg, mert még nem álltak rendelkezésre nagyteljesítményű búvárszivattyúk (Bánhidai-lejt-akna, Inotai-karsztakna és táró stb.).

Elméletben és gyakorlatban bizonyította a termál (karszt) víz felszíni utánpótlását; szemben a korábbi ú.n. juvenilis-, vagy kőzetizzadmány eredetelméletekkel.

Fölsírmerte a „budai termális vonal” létét és jelentőségét. Elméletet és megoldást dolgozott ki az úgynevezett Szökevény-források vízének hasznosítására. Ezek ugyanis a Duna víztükre alatt fakad-



*Első feleségével, Szekula Máriával a Szemlő-hegyi-barlang bejáratában, melynek feltárásában is együtt vettek részt*

nak és így vizük korábban elveszett a balneológia számára. A Szent-Iván barlangot (Sziklakápolna) megnyitotta. Tűlzás nélkül mondható, hogy abban világhírű karsztvíz-megfigyelő obszervatóriumot rendezett be. Fúrás közben fölfedezte az „Alsó-barlangot”. Utóbbi feltárás adta Kesslernek később az ötletet arra, hogy létesítsenek a Gellért-hegy sziklafalával párhuzamosan futó tárót, amelyben aknák és fúrások teszik lehetővé a különben „elszökő” termálvíz felhasználását.

Mindezek és még sok más eredmény, felismerés tette lehetővé a karsztos beszivárgás-számítás, illetve a karsztvízhozam - előrejelzés elméletének és módszertanának kidolgozását. Ezt az elméletet a gyakorlat fényesen igazolta; nem csak Magyarországon, de például mediterrán klímán (Görögországban) is használják módszerét.

Jelentős fejezete munkásságának az általa vezetett Albániai Expedíció (1958), amelynek során további fontos karsztvíz kérdéseket tisztázott; pl. a forrásvizeknek a karszt magassággal változó kémiai összetétele és hőmérséklete közötti összefüggést.

A neve már fiatalon, műegyetemi hallgató korában ismert volt a hegymászók körében. Érdeklődése hamarosan a barlangok (először a nehezen

járható zombolyok) felé fordult. Korán felismerte a karsztvíz jelentőségét és fontosságát: tudományos és gazdasági téren egyaránt. Tudományegyetemi doktori disszertációjának címe: „Az Aggteleki barlang hidrográfiaja” volt. Szepeleológiai munkásságát, eredményeit mások, nálam hivatottabbak az előző életrajzban méltatták.

Kessler Hubert személyéről, személyiségéről feljebb már szóltam. Közel húszévi együttműködés és a további is fennmaradt kapcsolat során igen közelről ismertem meg Őt. Néhány (nem mindig szigorú szakmai) mozzanatot, emléket szívésen idézek föl ebből az időszakból is.

Aggtelek és Jósvalfő nagyon a szívéhez nőtt – miként az Ő alakja is él még ott sokak emlékezetében. Jómagam 1949-ben jártam először a Baradlában. A hosszú túrán (Aggtelektől Jósvalfőig) egyedüli látogatóként mentem a barlangon végig; Regecz nevű vezetőm gyakran emlegette az általam akkor még személyesen nem ismert „öreg Kessler-t” aki akkor ugyebár 42. évében járt és valószínűleg fiatalabb volt mint Regecz maga. Amiből következik, hogy az „öreg” ebben az esetben a vele szinonim „nagy” megfelelője. Vagyis: Kesslert távollétében, évekkel aggteleki működése után, még előttem az idegen előtt is a legnagyobb tisztelettel emlegette. Oka volt rá, mert Hubert tevékenysége addig nem ismert fellendülést hozott a környékre. Özönlöttek a látogatók, megélhetést, munkát biztosítva a helybelieknek. Ő tervezett és épített kis villamos erőművet a Jósvalforrás vízére, hogy a Baradlát villanyfényben is lehessen látni, amit addig csak kormozó fákllyák, majd kézben hordott lámpák világítottak meg. Így keletkezett a Tengersizem-tó.

Maga mesélte, hogy amikor a villany először (1936!) kigyúlt a barlangban: meghívta az avatásra az „illetékest” is; aki – miután végigjárta a villanyfényes szakaszokat – így szólt: „nagyon szép minden, de a fény lehetne valamivel erősebb is!”.

„Talán ha levenné a napszemüvegét...?” ajánlotta Kessler a dízkíséret nem kis derűtségére.

A jósvalfői Tengersizem-szállót és a mellette álló épületeket – így az ANP Igazgatóságaként szolgáló ház eredeti változatát is – Ő tervezte és építette.

Külön gondja volt – ebben is méltó társa hitvese, Szekula Mária a szobrászművész – hogy kedvező kitettséggű, védett erdei tisztásokon ősi, ellenálló, gondozást nem igénylő fajtájú gyümölcsfákat ültessen „a megfáradt vándor” örömeire.

Mint majd minden nagy egyéniségnek: voltak érzelmei és ezeket nem kívánta mindenáron palástolni. Egyszer a Baradla Fekete-termében bók-lásztunk. Két mérési sorozat közötti szünetet ki-

használva – egy olyan helyen, ahol más talán sokezer éve nem járt, a lehajló barlang-mennyezet és a laza kitöltés érintkezési vonalában mintegy ráérezve, kitapogatott egy újkőkori edényt. Kiemelte és letörülve róla a kormot, agyagot; azonnal látszott, hogy kicsi, de teljesen ép volt és karcólással gyönyörűen díszített (ahogy az a „bükkien” kultúrában járta). A tekintete egy villanásnyi időre megkönnyesedett és csak ennyit mondott: „ez a Baradla ajándéka – nekem, aki annyira szeretem!” Külön kis talapzatra erősítve, igen nagy becsben őrizte; mindig szem előtt lévő helyén tartotta a lakásnak. Ez a ház Budán, a Hermánd utcában van. A házat ugyancsak maga tervezte és nagyrészt maga, a két (jellegzetesen „sziklamászó”) kezével építette.

Eredeti gondolkodásmódjára (majd' azt mondtam észjárására) jellemző volt, hogy azonnal új szemszögből, addig nem ismert közelítésből ismert fel összefüggéseket, lehetőségeket. Itt ismét a szpeleológiára kell visszautalni: a barlangterápia „műfajának” első (a lehető legjobb értelemben vett) „apostola”, szervezője, elterjesztője volt.

A ma már joggal nagy nemzetközi híru Miskolc-Tapolcai Barlangfürdő kiépítésében is nagy lehetőséget látott. Rengeteget dolgozott a megvalósításán és több újabb üreget kapcsolt a korábban ismertekhez. Ezeket az új üregeket vízszintes fúrások segítségével derítette föl. Amikor a Barlangfürdő elkészült: fényes avatást is rendeztek – nem éppen azok, akik a keserves (néha valóban nehéz és piszkos fizikai-) munkából is kivették a részüket. Az ünnepélyes megnyitóra a nagy sietségben elfelejtették Őt magát meghívni! Ő azonban értesült az eseményről és oda el is ment. az ünnepély fő szónoka észre is vette, sőt (Huberttől tudom!) meg is szólította, imígyen: „Szervusz Hubert! Hát te meg hogy kerülsz ide?”

Arconásait fényképek és – leghitelesebben, mert ihletett munka volt – a Felesége által mintázott és bronzba-öntött szoborportjéja őrzi. A valamikori erdélyi szász ősök elégedettek lennének kései utódjuk küllemével, vonásaival: határozott, céltudatos, energikus, okos – bölcs (és tegyük hozzá elfogulatlanul, bár ilyet férfiról férfi ritkán mond) jóképű ember volt. Ja és majd' elfeledtem: derűs, jóhumorú volt, megáldva az önirónia ritka adományával. Ha úgy adódott, elmondott önmagáról olyasmit is a hozzá közelállóknak, amit humorosnak – bár nem éppen hízelgőnek – talált, és amit más talán elhallgatott volna. Arca (még a szoborportré is!) fegyelmezett emberé: ilyen volt a viselkedése, gondolkodása; annyi maradandót alkotott, amihez szükségeltetik a fegyelmezett munka.

Soha nem láttam, hogy valaha is „kijött volna a



*Kessler Hubert íróasztala, ahol könyvei, cikkei és tanulmányai készültek*

sodrából” – pedig nehéz idők voltak amíg együtt dolgoztunk. Még a szitkozódása is inkább tréfás volt, sohasem ingerült, vagy durva.

Mint sok nagy tudós, úgy Ő is kitűnő előadó volt (bár, - lehet hogy csak én vettem észre? – egy kis „szászos” hanglejtés érződött néha a beszédén) és remekül írt. Az viszont már nem minden tudósra jellemző, hogy az úgynevezett népszerű tudományos írások is mestere volt.

Talán a szpeleológiából „jött” régészeti érdeklődése és tájékozottsága. A bánhidai „Szelim-lyuk” nevű, magasan a sziklafalban lévő és hatalmas szájú barlangról nyilván első látásra megállapította, hogy azt az ősember is lakhatta. A Múzeum illetékesei (30-as évek) közölték, hogy csak akkor tudnak hivatalos ásatást végezni a barlangban, ha van bizonyíték az ősember egykori jelenlétére. Hubert tehát a saját, - a Múzeum számára mintegy megelőlegezett – pénzén fogadott munkásokat, akikkel az általa megjelölt helyen kutató-gödröt ásatva igen gyorsan eredményt ért el.

A Múzeum most már évekig és nagyon nagy sikerrel meg tetemes költséggel ásatta a barlangot, de mint Hubert később elmondta: az általa megelőlegezett napszámokat sohasé fizették vissza neki.